

Terugblik Netwerkdag Groen Erfgoed Gemeenten, 30 september 2025, Het Park, Rotterdam

30 september was de vierde bijeenkomst van het Netwerk Groen Erfgoed Gemeenten, in Het Park in Rotterdam.

Centrale vraag: hoe houd je historische stadsparken leefbaar én monumentaal in een drukke, veranderende stad? Een terugblik.

Erfgoedhuis Zuid-Holland (Floor Vierenhalm) opende de netwerkdag; die deze samen organiseerde met Stichting ERM (Ruurd van Donkelaar), de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (Natascha Lensvelt) en Vereniging Stadswerk - de drie partijen achter het landelijke netwerk. Parkdirecteur Nienke van Wijk heette de groep welkom en vertelde meer over Het Park; waarbij Stichting Droom en Daad verantwoordelijk is voor het beheer. Het Parkpaviljoen, ooit een sanatorium, is hoveniers- en kantoorlocatie van Stichting Het Park, een plek van waaruit activiteiten worden georganiseerd, en waar bezoekers - een beetje als vroeger - tot rust kunnen komen.

Behoud versus gebruik

Van de gemeente Rijswijk vertelden Marije Strating (erfgoed) en Reinder de Boer (groen) over hun uitvoeringsprogramma ter verbetering van de Rijswijkse landgoederenzone tot hoogwaardig stadspark. Belangrijke pijler is de samenwerking met verschillende domeinen en partners, zoals de provincie en het National Park Hollandse Duinen. De visie stuurt op het versterken van de cultuurhistorische waarde, gepaard met rust, natuurbeleving en bezinning. Dit vertaalt zich bijvoorbeeld naar materiaal- en beplantingskeuzes en het verplaatsen van intensievere activiteiten naar het jongere Zuiderpark. Het uitvoeringsprogramma is opgedeeld in fases en deelprojecten. De Boer benadrukt hierbij het belang van het borgen in het gemeentelijk groenbeheer: “Regel het beheer zo goed mogelijk, tot in de eeuwigheid als het kan.”

‘Verder met Zocher’

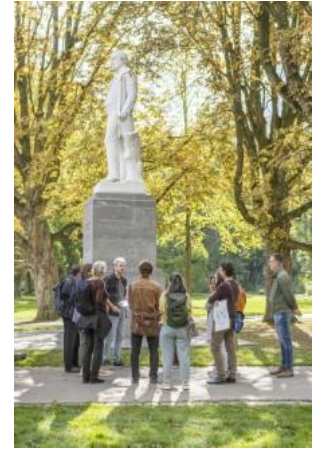
Jan Holwerda (Groen Verleden) beschreef in vogelvlucht de hoogtepunten uit een vier eeuwen lange geschiedenis van Het Park. Zo is het te verdelen in een westelijk en oostelijk deel, dat los van elkaar in deelontwerpen is ontwikkeld. De westelijke helft door gemeentelijke architecten, voor het oostelijke deel was de befaamde firma Zocher verantwoordelijk. Het park is omdijkt en door de geschiedenis heen werd steeds meer land gewonnen van de Maas. De historisch-geografische ontwikkeling maakt wateroverlast op de lager gelegen delen in Het Park geen verrassing. Ook waren er recentere gebeurtenissen van invloed, zoals de drukbezochte Floriade in 1960, waarvan er van de vele ‘tijdelijke’ toevoegingen nog steeds restanten zijn.

Landschapsarchitecten Sander Klaassen en Hester Annema van de gemeente Rotterdam gingen in op de herstelvisie en -werkzaamheden voor Het Park. De renovatie neemt het ontwerp van Zocher als uitgangspunt, maar brengt dit ook verder. De wereld verandert; zo heeft de stad te maken met verdichting, klimaatverandering en ecologische opgaven. De ruimtelijke visie is dan ook gericht op Het Park én zijn omgeving. Het Park heeft verschillende deelgebieden, ieder met een eigen sfeer, met water als verbindende factor. Er is gekozen voor ontsluiting van gebouwen en zo min mogelijk auto's in Het Park. Het zicht op de Euromast en de Maas zijn belangrijk voor het Rotterdamse karakter.

Naast een goed renovatieplan benadrukt Annema het belang van kwalitatief beheer: “Op topniveau renoveren betekent ook op topniveau beheren.”

Themawandelingen: ontwerp, geschiedenis en beplanting

Aan de hand van drie verschillende rondleidingen ging de groep uiteen. De groep ‘ontwerp en visie’ liep door de verschillende sferen van het park, met aandacht voor beplanting en zichtlijnen. De tweede wandeling ging dieper in op de geschiedenis, en maakte duidelijk hoe kennis van de verhalen helpt om te komen van *kijken* naar *zien*. Bij de laatste rondleiding stond beplanting centraal en bijhorende uitdagingen. Wat herstel of behoud je en waar kies je voor vernieuwing? Ook kwam opnieuw het belang van goed beheer en kennisoverdracht naar voren.

Hoe inwoners van Leiden in Het Singelpark samenwerken aan het langste, mooiste en spannendste stadspark

Cécile Verburg werkt samen met honderd vrijwilligers van Stichting Vrienden van het Singelpark aan de instandhouding van het Singelpark in Leiden. Dit bestond uit losse en verwaarloosde delen. Inwoners vonden dat dit beter kon en hieruit ontstond de stichting, met Jeroen Maters als initiatiefnemer. Het vernieuwde Singelpark maakt een wandeling mogelijk langs de oude vestingwerken, met het water als gids. De route verbindt verschillende parken, met ieder een eigen signatuur, en loopt dwars door woonwijken en langs locaties als het Wereldmuseum en de Hortus. Dit maakt dat organisaties en bewoners bij de parken betrokken worden. Er komt veel samen: historie, biodiversiteit, verbinding met elkaar en de omgeving, educatie, sport, muziek en kunst. Verburg benadrukt het belang van een goede samenwerking tussen de gemeente en de stichting, waarvoor een convenant is afgesloten. Cruciale pijlers zijn de (betaalde) coördinatoren die de vrijwilligers aansturen, en het beeldkwaliteitsplan van LOLA landschape architects als gezamenlijke leidraad.

Hoe zorgen we voor een duurzame toekomst van monumentale stadsparken?

Over deze vraag dachten deelnemers na in een afsluitende werksessie. Enkele bevindingen:

- Voor continuïteit en besluitvorming zijn een visie en beheerplan van belang, met gedegen cultuurhistorisch onderzoek als basis.
- Net zo belangrijk is de vertaling naar de uitvoering, goede samenwerking en communicatie. Onderzoeker, ontwerper, beleidsmaker en beheerder vormen ieder een eigen kenniseiland met een eigen taal. Daar is een vertaalslag nodig.
- Duidelijk is dat er geld nodig is. Vergeleken met andere domeinen is men vanuit het groen soms erg bescheiden; terwijl het zoveel meerwaarde heeft. Die kan enerzijds in economische, maar ook in maatschappelijke baten worden uitgedrukt.

- Meten is weten: het is vaak helemaal niet bekend hoe parken gebruikt worden. Data over gebruik en doelgroepen kan helpen bij keuzes én lobbywerk.
- Er liggen nog veel kansen voor het betrekken van inwoners bij beheer, vormen van samenwerking met publieke en private partners, tussen beleidsdomeinen en overheden.

Het Netwerk kan voorzien in een laagdrempelige vorm van uitwisseling, zoals via een besloten LinkedIn-groep. Ook het organiseren van een ander soort netwerkbijeenkomst, die beter aansluit bij de uitvoerders en niet alleen beleidsmakers, kan zinvol zijn.

Ideeën voor het netwerk of de volgende bijeenkomst? Mail ons.

Ruurd van Donkelaar (Stichting ERM) ruurd.vandonkelaar@stichtingerm.nl.

Floor Vierenhalm (Erfgoedhuis Zuid-Holland) vierenhalm@erfgoedhuis-zh.nl

Verslag: Romy van Drunen, Floor Vierenhalm

Foto's: Floris Scheplitz/ImageTree, Erfgoedhuis Zuid-Holland.

Meer foto's staan op: <https://www.erfgoedhuis-zh.nl/nieuws/2025/terugblik-groen-erfgoed/>

Stichting
Erkende
Restauratiekwaliteit
Monumentenzorg

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

ERFGOEDHUIS
ZUID • HOLLAND